

*Acta synodi provincialis ducatus Gelriae et
comitatus Zutphaniae, gehouden binnen Zutphen
anno 1610, den 26, 27, 28 Junii.*

Art. 1.

Na aenroepinghe van de h. name Godes sijn met eendrachtige stemmen verkoren:

in	{	praesidem	{	JOHANNES FONTANUS,
		assessore D.		SEBASTIANUS DAMMANNUS,
		scribam		JOHANNES COITSIUS.

Art. 2.

Met behoorlijke ende geloofwaardighe credentie sijn op deesen synodo verscheenen deese navolgende personen:

ex classe Neomagensi:

JOHANNES COITUS, v. d. m. tot Nimmegen,
WILHELMUS ISFORDINCK, v. d. m. tot Batenburgh,
dr. JOHANNES KELFKEN, j. u. d., ouderlingh tot Nimmegen,
CONRADUS HECKERUS, v. d. m. tot Ewijck als ouderlingh;

ex classe Tilo-Bommeliana:

ALARDUS DE VRIES,	}	v. d. m. tot	{	Tiel,
HENRICUS LEO,				Bommel,

BERNERUS VESELIUS, v. d. m. tot Echtelt, als ouderlingh,
CORNELIS HENRICSEN, ouderlingh van Bommel, wert geexcuseert om
sijner sieckten wille;

ex classe Zutphaniensi:

SEBASTIANUS DAMMANNUS,	}	v. d. m. tot	{	Zutphen,
ALBERTUS LOMEIJERUS,				Dingsperlo,

JOHAN RUIJTER, ouderlingh tot Zutphen,
JOHANNES BOLUTUS ¹⁾, v. d. m. tot Warnsveldt, als ouderlingh;

ex classe Aernhemiensi:

JOHANNES FONTANUS,	}	v. d. m. tot	{	Aernhem,
BARTHOLDUS WENTHOLDIUS,				Brummen,

joncker FREDERICK VAN GENT, ouderlingh tot Aernhem,
HERMANNUS KICKIUS ²⁾, v. d. m. tot Voorst, als ouderlingh;

¹⁾ „Bolutus” S heeft „Bolicus”, T „Belictus”. ²⁾ „Kickius” S en T hebben „Keckius”.

ex classe Hardervicena:

GUALTHERUS DE BRUJN, }
 ANTHONIUS WEDAEUS, } v. d. m. tot }
 Voorthuijsen,
 Barneveldt,
 AART JACOBSEN, ouderlingh van Elburgh;

RIJCKET HENRICXSEN, ouderlingh van Harderwijk, doch niet gecompareert, en sal daarvan reden gevraegt worden in den naestkomenden sijnodo.

Van wegen den Ed. Hoove van Gelderlandt is gecompareert de ed. en hoogheleerde GERLAC VAN DER CAPELLE, raedsheer, ende van weegen de achtbare magistraet van Zutphen GERARDUS LANTSINCK, burgermeester.

Van wegen de kercken van Zuydholland met credentie van den deputatis sijnodi is verscheenen D. FESTUS HOMMIUS, bedienaer des h. evangeliï tot Leijden.

Van wegen de kercken van Noordholland op gelijke wijze D. JACOBUS ROLANDUS, bedienaer des h. evangeliï tot Amsterdam.

Art. 3.

Sijn acta des voorgaenden sijnodi voorgelesen en is goetgevonden den articulum quartum te resumeren en vlijtelijk te continueren int versoek, twelck doemaels is beraemt geworden, namelijk om met den broederen van Holland te solliciteren om de houdinge des sijnodi nationalis, ende blijft daertoe versocht D. JOHANNES FONTANUS. Doch soo de kercke van Amsterdam, van den laetsten sijnodo nationali belast sijnde om sijnodum nationalem te bevorderen, noch een neffens hem versochte, is daertoe genomineert D. GUILIELMUS BAUDARTIUS. Ende soo de eene of d'ander quame te sterven of door eenige wettelijke oorsaecken belet wierde te reïsen, sal den deputatis sijnodi vrijstaen eenen anderen of twe te nomineren. Werden ondertusschen daerbij versocht de broederen alle tesamen, bij den respective gecommiteerden der quartieren in den Hage hetsij door schrijvens of door mondelijke aenspraeck daertoe eendrachtelijk de goede hand te willen helpen bieden, dat consent daertoe moge gegeven werden.

Art. 4.

Belangende articulum quintum heeft de classis van Zutphen tot contentement des sijnodi sulcx verricht.

Art. 5.

Op den sesten artikel is gerapporteert, dat deputati sijnodi in die saecke haer devoir genoegh gedaen en haren last wel verricht hebben, gelijcken tot Godes eere de vruchten daarvan in sommige plaetsen al bemerekt. Ende houd sich de sijnodus verseeckert, dat het Ed. Hof gaerne sijn best sal doen om andere plaetsen, daertoe versocht sijnde, op gelijke wijze te remedieren.

Art. 6.

Op de saecke van Aenholt, daarvan in septimo articulo gesproocken wert, alsoock op hetgeen dat de burgermeester van Zutphen voorgesproocken heeft van den inbreuck der Jesuiten in de heerlijcheijt van Burculo, vind de synodus goet noch een weijnich te patienteren, overmits noch gedebatteert wert, of die plaetsen onder het furstendom gehooren ofte niet, daarvan men hoopt haest een eijnde en uijtspraeck sal gedaen werden.

Art. 7.

Op den achtsten artikel heeft de classis van Nijmegen geremonstreert, dat sij op veelvoudigh aenhouden der broederen van Weesel HENRICUM EBBERS in haren classe hebben aengenomen, ende, hem een tijdlangh geprobeert hebbende, tot noch toe niet dan alles goets van hem gehoort hebben.

Art. 8.

Van de saecke D. GALENI wert goetgevonden, dat die deputati synodi nochmaels aenhouden aen het Ed. Hof om te versoecken, dat haer Ed. gelieven te schrijven aen de heeren Staten van Uijtrecht om haer Ed. te remonstreren, wat sij dienaengaende met den commandeur van Ingen gedaen hebben ende te versoecken, overmits hij sich tot haer altoos refereert, dat sij hem daertoe houden, dat hij D. GALENO op behoorelijke termijnen volstrecke de beloofde vierhondert guldens ende daerbij mede betale sijn huishuys, dewijle noch geen woning daer is, ofte dat haer Ed. gelieven door andere middelen met auctoriteijt daerin te voorsien.

Art. 9.

Op den twaelfden artikel belooft de E. synodus de goede hand te sullen bieden om bij het Ed. Hof te bearbeijden de vordering der saecke tot Avesaet, ende werden specialijk daertoe versocht de dienaeren van Aernhem om sulcx opt alderspoedigste, de gelegentheid des tijds sulcx eijsschende, den Ed. Hove aen te dienen.

Art. 10.

Op den seventienden artikel sullen de classes na discretie handelen met dengeenen, die in academiis praeparatorie geexamineert sijn, nadat sij getuigenisse brengen. Blijft ondertusschen, dat niemant continuelijck prediken sal, voordat hij plenarie geexamineert sal sijn.

Art. 11.

Sijn voorgeleesen gravamina classium, ende is goetgevonden op het eerste gravamen, dat de broeders, daertoe iemandt ex papatu soude mogen ko-

men, die met voorsichticheijd aenemen, ende indien sij geleertheit ende gaven in haer speuren om met de tijd het ministerium stichtelijck te konnen betreden, dat alsdan andere kercken met haer na haer vermogen tot onderhoud van de soodanige sullen contribueeren.

Art. 12.

Op het tweede gravamen is geresolveert den deputatos tot beijde de ¹⁾ synoden van Hollandt te vermanen om te beletten, dat het werck der translatie des bijbels D. J. N. T. p. m. geen voortganch en krijge, ende soo iemandt hier of daer eenige annotatien bij den bijbel drucken wilde, dat sulcx niet en geschiede, sonder dat deselfde na ordre eerst gevisiteert sullen sijn.

Art. 13.

Op het derde gravamen, spreekende van het resideren der dienaren van den platten landen in de steden ende de inconvenienten van dien, die daeruijt rijsen en rijsen konnen, wert van den christelijcken synodo raedsaem geacht, dat deputati synodi ernstelijck aenhouden bij den Ed. Hoove, dat haer Ed. gelieven te schrijven aen de Gedeputeerden der respective quartieren, magistraten ende amptluijden om neerstichlijck sorge te dragen, dat de wemen ofte pastorijhuijsen weder opgetimmert ende gerepareert mogen werden, dat de dienaren des woordts bij hare gemeenten mogen wonen om deselve in siekten en andere voorvallende noodt met raedt en andersints bij te staen, ende dat tot dien eijnde cenen aenmaninge gedaen worde aen de Gedeputeerden der quartieren, ofte daer het nodigh sal geoordeelt werden, dat de kerkmeesteren tot reeckeninge gevordert worden om te sien, of daer geen restanten sijn, waeruijt de vervallene kereken of huijsen gerepareert souden konnen werden. Belast oock mede de synodus, dat de classes scherpelijck daerop willen letten, dat aengesien bij tijden van oorloge of oock nu door quaetwillige en lasteraers vele inconvenienten konnen rijsen uijt het wonen ²⁾ van sodanige dienaren in de steden, de broederen, die pastorijhuijsen hebben bij hare kercken of door middel van huijr of andersints konnen hebben, sich datelijck daerheenen mogen transporteeren, als sulcx nodigh en nutlijck achtende tot stichtinge en conservatie der gemeenten.

Art. 14.

Op het vierde gravamen nopende het geloop in grooten getale na de bedevaert te Boxtel ende andere plaetsen buijten de provincie, of sulcx om

¹⁾ „tot beijde de” S en T hebben „beijder”. ²⁾ „wonen” S en T hebben „weren”.

seeckere redenen niet soude kunnen belet werden, alsoock het overkomen van de papen uijt Braband en andere landen in de dorpen deeser provincien om de Pausselijcke exercitie en collecten te doen, vind de sijnodus goet, dat deputati sijnodi aenhouden sullen bij het Ed. Hof, dat nademaal (soo eenen iegelijk bekent is) de Eertshartogen soo harde en wreede placeaten hebben laten uijtgaen tegen sodanige, die of binnen of buijten hare landen de predikatie der Gereformeerde dienaren hooren, oock iet voorgenomen werde tegen dien, soo uijt deese en andere der Vereenichde Provincien na Boxtel en andere plaetsen ter bedevaert gaen, als namelijk dat haer Ed. gelieven den heeren Staten Generael te remonstreren de nootwendigheijd om alsoo eenparighlijk daerin een resolutie te nemen tot verhinderinge van sulcx ende oock vernieuwen het olde placcaet tegens de Pausselijcke exercitien ende scherpelijck te beveelen alle officieren de executie van dien, ende dat alsoo de papen uijt onse quartieren mogen geremoveert werden.

Art. 15.

Op het vijfde gravamen, of het niet beter en raadsamer en ware, dat in toekomende deputati sijnodi met ¹⁾ den classibus communiceerden van hetgeen nomine sijnodi van haer gedaen ofte geschreven, eer het sijn effect krijght, wert geantwoordt, dat de sijnodus goet genoeggen heeft gehad in den voorslagh, bij den gedeputeerden des sijnodi beraemt, om te bearbejden een conventum van deese en de andere provincien tot bevorderinge der vrede der kercken in Hollandt; ende wert ondertusschen op het remonstreren classis Tilo-Bommelianae mede geappro[beert] hetgeene in quaestione voorgedragen wert.

Art. 16.

Op het seste gravamen, spreekende van de klachten classis Tilo-Bommelianae, dat sijn uijt vermaninge, van het Ed. Hof gedaen, colligeerden meer als andere suspect te weesen van oneenicheijd ende onsuijverheijd in de leere, alsoock om van alle suspicie te beter kunnen geexcuseert werden, [of] niet goet soude weesen, dat twe deputati sijnodi bij het examen tegenwoordich waren, is eerstelijck den classi Tilo-Bommelianae voorgedragen, dat niet alleen aen haer, maer aen ²⁾ allen classen sulck schrijven van vermaninge gedaen ende gesonden is ende sijn daerom niet meer als andere in eenige stucken suspect gehouden worden. Ten tweden resolveert de sijnodus ad secundam partem gravaminis, dat niet dienstich is om reden de maniere van examineren der candidatorum ministerii te veranderen, maer te observeren gelijk tot nu toe gheschiedt is.

¹⁾ „met” S en T hebben „erst met”. ²⁾ „aen” S en T hebben „int gemeen aen”.

Art. 17.

Op het sevende gravamen, waerin versocht wert de weringe van duijvelsbanninghe ende diergelijke dingen, die gedaen worden van den papen tot Lichtenvoort, antwoordt de sijnodus niet vorders voor deese tijd daerin te kunnen doen.

Art. 18.

Op het achtste gravamen, of niet beter ware, dat politijcque officieren aen de hoge overheijd aenbrengen die bij den Jesuiten studeeren of in concubinatu ende adulterio leeven, dan de dienaren des woordts, wert geacht recht en wel gestelt te weesen en dat het met minder perijckel kan geschieden.

Art. 19.

Op het negende gravamen, dat op sommige plaetsen noch gansetreeken ende vogelschieten ende diergelijke dingen mochten verboden worden, is beslooten, dat sulcx van de dienaren dier plaetsen den Ed. Hoove sal aengedient worden, de christelijke sijnodus dat vertrouwen hebbende, dat het alsdan haestelijk sal geremedieert worden, gelijk dan op veele plaetsen gedaen is.

Art. 20.

Wert goetgevonden, dat articulus decimus sextus sijnodi Bommelianae de anno 1607, de communibus praeceptis in gymnasiis ducatus hujus docendis, in het werck gestelt worde ende dat deputati hujus sijnodi daarop aenhouden sullen.

Art. 21.

Op het klagen van sommige broederen van de versuijmenisse, die bij de scholten gespeurt wert in het aenseggen der bededagen, is geresolveert, dat men den Ed. Hoove sulcx sal voorstellen om in de uijtschrijvinge van alsulcke dagen daer mede op te letten, dat het geschiede ende oock ter behoorelijcker tijd.

Art. 22.

Op de saecke van GILLIS VAN COUWENBERGH besluit de sijnodus, dat aengesien van hem getuyjght wert, dat hij groot berouw en leetweesen heeft van sijne sonde en hertneckigheijd, oock groot verlangen om met de kercken van Holland te mogen geconcilieert worden, de deputatus van Zuïjd holland daervan gelieve memorijte te houden om daerin te arbeijden, dat hij moge tot reconciliatie komen, doch met limitatie dat hij tot den kerckendienst niet sal treden, alear hij van den classe daertoe sal bequaem gekent weesen.

Art. 23.

Op het klagen van het aennemen der schoolmeesteren, dat geschiedt op sommige plaetsen van de scholten en huijsluijden, ende int particulier in

Tieler en Bommelerweerden, wert raedsaem geacht bij den Ed. Hove aen te houden om aen den respectiven amptluijden te schrijven om daerinne met auctoriteijt te voorsien.

Art. 24.

Is voorgesteld van D. DAMMANNO van wegen de kercke van Zutphen, hoe dat eenen JAN BERENDSEN van Steenderen ende AELTGE TE RIET met mal-kanderen in ondertrouw staen, oock haer drij kerekegeboden gehad hebben ende mede copula carnalis daertoe gekomen is. Maer alsoo gerucht gaet, dat haer man noch leeven soude, ende haer van den kerckenraedt geraden is daarvan ondersoeck te laten doen, doch sij noch kosten noch moeijten, noch in het geheel noch ten deele wil dragen, ende hij niet machtich is om sijn soberen staets wille die gantschelijck te dragen, maer wel willigh is sulcx te doen ten deele, wert gevraeght, hoe hij JAN BERENDSEN hem vorders in deese saecke dragen sal? Ende is geantwoordt van den sijnodo, dat aengesien huwelijcxsche saecken niet alleen de kercke aengaen maer oock de wereltdlijcke overheijd, hij JAN BERENDSEN sich sal moeten voegen tot het Edele Hof.

Art. 25.

Inspectores classium:

in classe Neomagensi:

HENRICUS HOLLINGERUS, CONRADUS HECKERUS;

in classe Tilo-Bommeliana:

HENRICUS LEO, ELLARDUS PHRISIUS;

in classe Zutphaniensi:

SEBASTIANUS DAMMANNUS, CASPARUS SOLINGIUS;

in classe Aernhemiensi:

JOHANNES FONTANUS, HUGO HAROWEGIUS;

in classe Hardervicensi:

WIJNANDUS JOANNIS ¹⁾, JOANNES URBANUS.

Art. 26.

Tot den dienst des woordts Gods sijn het voorleeden jaer aengekomen:

in classe Neomagensi:

HENRICUS EBBERS, v. d. m. tot Aart;

in classe Tilo-Bommeliana:

CHRISTIANUS SOPINGIUS, v. d. m. tot Maurick,

HENRICUS VREDAEUS, v. d. m. tot Avesaet,

GERARDUS VAN DULFHUISEN, v. d. m. tot Wel;

¹⁾ „Hugo — Joannis” ontbr. in T.

in classe Zutphaniensi:

ALBERTUS LOMEIJERUS, v. d. m. tot Dinxperloo,
 GELIUS DE BOUMA, v. d. m. tot Angerloo en Dremt,
 JOHANNES LUCAE, v. d. m. tot Seddam,
 ARNOLDUS GRONINGIUS, v. d. m. tot Hummel en Keppel,
 BERNARDUS HOLLIUS, } v. d. m. tot { Vorden,
 BERNARDUS SPANIUS, } v. d. m. tot { Doesburgh;

in classe Aernhemiensi:

GEORGIUS HESHUSIUS, } v. d. m. tot { Renkom,
 HUBERTUS LIESSELIUS, } v. d. m. tot { Lunteren;

in classe Hardervicena:

JOACHIMUS STRAETMANNUS, } v. d. m. tot { Doornspijk,
 HERMANNUS GODDAEUS, } v. d. m. tot { Vaessen,
 ASSUERUS FLORENTII, } v. d. m. tot { Oldebroeck.

Art. 27.

Deputati sijnodi sijn dit jaer en werden gecontinueert JOHANNES FONTANUS, WILHELMUS BAUDARTIUS. En sijn haer E. op nieuw toegevoeght HENRICUS LEO, JOHANNES COITSIUS.

Art. 28.

Deputatus ad sijnodum Zuijdhollandicam wert gecontinueert D. ELLARDUS MEHENIUS, en is sijn E., soo hem wettigh beletsel voorkomt, gesubstitueert D. JOHANNES ZUITERIUS; ad sijnodum Noordhollandicam D. HENRICUS LEO, en is sijn E. gesubstitueert D. SEBASTIANUS DAMMANNUS.

Art. 29.

De plaetse om den naesten sijnodum te houden is genomineert Nimmegen, ende sal van den classe aldaer tempestive uijtgeschreeven worden om terstond na Pinxteren gehouden te worden.

Art. 30.

De Ed. ende hoochgeleerde joncker GERLAC VAN DEN CAPELLE, raadsheer en gecommiteerde van het Ed. Hof, alsoock de bovengenoemde gecommiteerden van de kercken van Holland, alsoock mede de gecommiteerden van den achtbaren raedt der stad Zutphen werden van wegen haere trouwe bijwoninge ende haers goeden raads en advijs hertelijck van den sijnodo bedanckt.

Art. 31.

Na gehoudenene censura morum en gedane dancksegginge tot God is de
sijnodus in goede vrede en eenicheijd gescheijden.

Was onderschreven:

JOHANNES FONTANUS, synodi praeses.

SEBASTIANUS DAMMANNUS, assessor.

JOHANNES COITSIUS, scriba.